

РЕЛАТИВНОСТ И НЕДОКУЧИВЕ АЛТЕРНАТИВЕ

1. Тврдим да

Речи су за истину, за чињенице, не за измишљотину.
(Фаулс 2009: 223)

Одредити онтологију било ког текста значи манипулисати репресивним апаратом који му је иманентан. На тренутак ћемо заборавити вишезначност као супер-онтологију или сувишак онтологије: вишезначност је, сасвим извесно, литерарност. Ипак, овде испитујемо *јесће*, а не *значи*.

Откуд репресија као *иманентно* текста? Рећи ћемо следеће: Оливер Твист је старац. Исказаној тврдњи очигледно су претходила два могућа питања: да ли је Оливер Твист старац?, као и, ко је Оливер Твист? У оба случаја одговор може бити истинит, јер су питања постављена без интерференције са добро познатим романом Чарлса Дикенса. У некаквом замишљеном кеноовском свакодневном уличном разговору, заиста можемо начути о особи која се зове Оливер Твист и која јесте старац. Ипак, уколико питања изместимо у учионицу, и поставимо их на часу књижевности, одговор ћемо перципирати као нетачан зато што је лаж. Оливер Твист, фикционална творевина Чарлса Дикенса, није старац, он то није нити у једној реченици Дикенсовог записа.

Остајемо на часу књижевности и питамо: шта знате о доктору Рогову, централном јунаку Чеховљеве приче *Павиљон број 6*? Онај ко би одговорио са: на крају приче Рогов умире, допринео би наставку разговора о овом тексту, јер би потврдио онтологију записа. Ко год је прочитао Чеховљеву причу сложиће се са тврдњом о Роговљевој смрти. Или, ова реченица: „Током друге половине шездесетих година, из Енглеске сам, делом због студија, а делом из мени самом прилично нејасних разлога, у више наврата одлазио у Белгију, некада само на дан или два, некад на више недеља.” Шта знамо о њеном *јесће*? Проверимо: реченицу можемо пронаћи у неком од романа Роберта Болања. Прегледом опуса чилеанског аутора схватићемо да претходна тврдња није тачна, као ни могућа тврдња о томе да је у питању један од стихова Волта Витмана. На питање о исправном позиционирању претходне реченице можемо дати искључиво један одговор, она јесте прва реченица романа *Аустерлиц*. В. Г. Зебалда.¹

¹ Одабир последњег примера није насумичан. Није нам познато да се на нивоу постмодерне игре неки аутор *Њослужи* Зебалдовом реченицом. Чак ни случај, колико знамо, није произвео *двојнике* ове реченице, тако да је ексклузивитет њене аутономије изван сваке сумње, а да то није сумња у могућност превођења са једног језика на други, с обзиром да смо је навели као већ преведену.

Репресија је, видимо, свођење текста на *једносџ*. Наш приступ је нужно аналитички управо из побуда доказивања *једносџи* као предуслова онтологије ма ког записа. *Једносџ* инсистира на јасним границама које условљавају демаркацију према другим *једносџима*, отуд нешто *јесџе*, а нешто друго *није*. Не можемо да тврдимо да је Јозефу К. собу издала госпођа Вокер, јер таква тврдња није уклопива у *једносџ* Кафкиног романа, она је према том роману лаж. Репресија је, да поновимо, суспендовање бесконачног броја истина о *једносџи*, она жели да ликвидира релативност у највећој могућој мери својом фиксацијом на конкретне доступности.

На једном од предавања Џона Остина, говорило се о експлицитним перформативима. (Остин 1994: 98) По Остиновом мишљењу, „није тако лако са сигурношћу утврдити да ли је неки исказ доиста перформативан или није“ (Исто, 108). Решење недоумице у коју је запао Остин проналази у исказима који започињу са „тврдим да“, јер они „посигурно упућују на излагање тврдњи, истинитих или лажних“ (Исто). Остиново откриће могло би нам бити од озбиљне користи, те ћемо предложити следеће: сваки текст је интенционално „тврдим да“. О тексту који је, како смо рекли, *једносџ*, говоримо тако што смо се сложили о његовом тврђењу. Ево најпримитивнијег примера: роман се зове *Прољећа Ивана Галеба*, дакле, аутор *џврди* да се он управо тако зове. Како нема никога ко би могао да утврди супротно, утврђује се консензус између аутора, уредника, издавача, читалаца, критичара, али и случајног пролазника који у излогу књижаре запази књигу на чијим корицама прочита наслов *Прољећа Ивана Галеба* и можда никада касније не сазна ништа више о њој.

Наизглед безазлена констатација о именовану *једносџи* говори о томе колико је *једносџ* комплексна и о томе да је дубински структурирана. Квајнова примедба да „не можемо знати шта нека ствар јесте уколико не знамо по чему се она разликује од других ствари“ (Квајн 2007: 90) идентитетом условљава онтологију, док смо ми именованем условили идентитет као разликовну праксу. Разматрање Десничиног и сваког другог романа почиње именованем као иницијалним „тврдим да“. Из иницијалног тврђења произлази: тврдим да могу да успоставим онтологију нечега што називам романом, тврдим да је Владан Десница аутор романа (једног или више), именујем одређени роман као *Прољећа Ивана Галеба*, тврдим да сам успешно окончао операцију именована јер је моје тврђење уједно и тврђење аутора и читалаца, оно је истинита општост: *јесџе једносџи Прољећа Ивана Галеба* је утврђено. Наравно, неке кораке свесно смо пренебрегнули за рачун овде потребног убрзања. Најважнији од тих корака је, несумњиво, именоване *једносџи* романа,² коју овде прихватамо *a priori* и изгледа да нам ништа друго не преостаје, чак и да имамо далеко више простора за полемику.

Полазиште које смо формулисали уз помоћ Остина као „тврдим да“ јесте најрадикалнији израз репресије. Након именована које диференцира, наилазећа дилема јесте ова: шта ако је именоване аутодиферентно, можда постоји серија различито именованих идентичних текстова? Ово питање биће оспорено многобројним „тврдим да“ – постоји онолико „тврдим да“ једног текста колико он у себе инкорпорира хронолошки

² Овде се не можемо довољно задржати, те ћемо оставити узгредну напомену: и *Објава броја 49* и *Коџик Леџајев* су романи. Шта је уопште роман?

уланчаних реченица, и то је необориво „тврдим да“ сваког засебног записа који није апсолутни плагијат изведен на језику оригинала. Компаративно сагледавање диференцираних *свеишова* (Твист-свет, Рогов-свет) тек је надградња.

Увидели смо, а да томе можда нисмо стремили, како референт постаје предмет сазнања. У ванредно интересантном *Расколу*, Лиотар се пита: „Али зашто верујете њиховом сведочењу када они, по претпоставци, не могу да установе реалитет онога што тврде?“ (Лиотар 1991: 38). Узмимо да су Лиотарови *они* сви који, поновимо то, тврде: тврдим да могу да успоставим онтологију нечега што називам романом, тврдим да је Владан Десница аутор романа (једног или више), именујем роман као *Прољећа Ивана Галеба*, тврдим да сам успешно окончао операцију именовања јер је моје тврђење уједно и тврђење аутора и читалаца, оно је истинита општост: *јесѿе једносѿи Прољећа Ивана Галеба* је утврђено. Реалитет тврдње установљен је на битном емпиризму Квајновог типа: „Али, са тачке гледишта епистемолошког заснивања, физички предмети и богови се разликују само по степену, не и по врсти. Обе врсте ентитета у нашој концепцији представљају само културом условљене позите“ (Квајн 2007: 162). Они који, насупрот Лиотару, могу да установе реалитет онога што тврде, врше дивергентне „тврдим да“ маневре између позита разасутих по менталном простору, али и простору праксе. Вишеструка конгруенција „тврдим да“ јесте биће позита, што је неминовност, а неминовност је репресивна.

Чини се како смо на прилично лак и ефектан начин решили питање онтолошког статуса и да оно што *јесѿе* несумњиво *јесѿе*. Уз изједначавање које захтева „тврдим да“ доказивост, физички предмети и записи јесу једно у равни позит-статуса, што пресупонира онтолошки потенцијал. Индуктивна невоља наше поставке јесте озбиљан превид релативности, јер смо створили догму, али не и излаз у случају опасности. „Тврдим да“ за нас је обавезно двојако: „тврдим да јесте“ или „тврдим да није“, калкулацију вршимо уз употребу два апсолута, оба су истиносна, лаж је искључиво екстерна дисхармонија. Извесно је, морамо извести ревалоризацију једног броја досадашњих судова у корист релативности, јер њен изостанак сугерише једну изразито ригидну физику коју нисмо способни, али ни вољни да бранимо.

2. Тврдим да можда

Сада се релативносѿи видљивих сѿвари обзнанила и ѿиме је веровању ѿодарен уѿисак да је видљиво у односу на целину свеѿа само изоловани ѿимер, и да друје исѿине ѿосѿоје, и да друје исѿине ѿосѿоје у далеко већем броју. Сѿвари су се ѿојавиле у ѿоширеном и разноликијем смислу, наизѿед чесѿо ѿроѿивуречећи јучерашњем рационалном искусѿву.

(Кле 1998: 39)

Поледајмо Дејвида Фостера Воласа. Говоримо о његовом тексту *Све ѿо*. Текст је објављен постхумно, и тешко га је једнозначно одредити. Не знамо да ли је *Све ѿо* дело неке веће, замишљене целине, што је опција која је једно време фигурирала као сасвим извесна, или је дело самосвојна, у већој или мањој мери довршена кратка проза. Приповедач саопштава како је у детињству био жртва непретенциозне, али

сурове родитељске игре. Док би приповедач-дечак вукао за собом играчку, камион-мешалицу, у току су била наводна магијска дејства: цилиндар играчке се окретао као да је у питању прави камион-мешалица, иако је био чврсто фиксиран за подлогу. Уколико би дечак погледао према играчки, тврдили су родитељи, магија би престала. Касније ће овај догађај утицати на дечаково поимање религиозног, али и појмовних истинских одређења, као и непоузданости људског памћења. У завршном делу текста, дечак се присећа како је са оцем гледао филм чијих се појединих кључних сегмената обојица сећају као дијаметрално супротстављених.

Воласов текст почиње темпоралном напоменом: „Једном кад сам био мали“ (Волас 2010: 96). Ово „једном“ (*once*) касније ће бити утврђено у непоузданости са „или“ (*either*) „Имао сам пет или шест година“ (Исто). Већ у прва два пасуса читамо: „колико се сећам“ (*as I remember*), „деведесет посто сам сигуран“ (*I'm ninety per cent sure*), „имао је килограм и по, два“ (*three or four pounds*), „уверен сам“ (*I'm positive it was*). Ништа другачије не изгледа остатак текста, неодређеност је стабилна и перманентна.

Навешћемо још једном: „Једном кад сам био мали.“ Испитајмо у каквом је положају „једном“ према „тврдим да“. Добро знамо за „једном“, рецимо „било/била/био једном један“ које долази из бајке, где сугерише митско прошло свевреме. Воласов приповедач је незнатно одређенији, мада „док сам био мали“ указује на озбиљан распон у оквиру ког је могуће одредити чак и супротстављене перцептивне етапе. Оно што је накнадно представљено, конкретизује се из једног од тих перцептивних центара. Велики допринос неодређености уследиће након „колико се сећам“, јер оно значи „не тврдим да се сигурно сећам“. Непоуздани приповедач стерновског порекла истовремено тврди и не тврди, његова тврђења означимо са „тврдим да можда“.

Шта увођење ове ознаке значи за онтологију, показаће тек парафраза. „Тврдим да можда“ је могуће парафразирати само као чисто „можда“. Ево шта се догоди ако превидимо ову правилност, погрешка је уочљива већ у овом тексту: „Приповедач саопштава како је у детињству био жртва непретенциозне али сурове родитељске игре.“ „Тврдим да можда“ искључује „је“ оптику, те следи коректив: „Приповедач саопштава како је у детињству изгледа/наводно/можда био.“ Последице „тврдим да можда“ су изостанак „стабилизације референта“ и „препознатљивог смисла“ (Лиотар 1990: 15). „Можда“ је заједничка константа лажи и истине, Воласов приповедач „можда“ лаже, и због тога његово излагање није чиста фикција, могућност за супротно остаје кодирана у такође неизвесном проценту. Не може да се испостави да он „можда“ износи истину, јер ми не знамо како да опишемо „можда“ истину/истине из разлога појмовне неприрођености. „Можда“ истина може бити само нека истина нама неухватљива по врсти. Наиме, тамо где је „можда“, дефиниција истине се измакла под појмом.

То што је ма каква консензуалност парафраза „тврдим да можда“ могућа, у почетку нам изгледа као чудо монументалних пропорција, па ипак, видимо да је она присутна макар као себи инхерентна грешка, што и јесте најчешћи случај. Правила парафраза налажу стратегије које се заснивају на најеклатантнијим позитима, у случају Воласовог текста потребан је минимум позит-кохеренције. Ако „Приповедач саопштава како је у детињству изгледа/наводно/можда био“, ми ћемо продуковати позит на бази текста који претходи „можда“, те ћемо установити „приповедача који је имао детињство/

приповедача који је старији од особе у време детињства". Већ је камион-мешалица нешто што не можемо да констатујемо као позит јер је „био сав од дрвета, изузев точкова – осовина – који су, колико се сећам, били танки метални штапићи" (Волас 2010: 96). Камион је „можда" имао металне точкове, што га дисквалификује као позит. Након „можда су били метални", јесте „не тврдим (са потпуном сигурношћу) да су били метални", али и „не тврдим (са потпуном сигурношћу) да нису били метални". Оно што је „можда" није и не може бити ништа више ни мање од „можда", и зато, ако желимо да будемо довољно тачни, говоримо о отежаној парафрази.

У првој реченици приче *Josh Jegan Њионир* Дејвида Фостера Воласа проналазимо навод о причи самој по себи: „У сваком случају, господо, бојим се да је једино чега могу да се сетим (*I feel the lone instance I can recall*) као нечега што сам јасно чуо (*aloud*) потекло од познаника мог блиског пријатеља (*acquaintance of a close friend*) који је испричао (*said*) како је лично начуо (*overheard*) овај *ејземџлум* (Волас 2006: 194). И још, о изворима приче: „Поменути човек је... ову причу прислушкивао као део дужег разговора (*overheard it's narration as a part of lenghtier discourse*) двојице путника који су се дели у реду испред његовог" (Исто). На крају, о тешкоћама: „Овде је тешкоћа у томе што је тип рекао да је пропустио (*missed*) први део тог дугачког разговора. Што значи да није било оквирног контекста или деиктичког антецеденса (*enframing context or deictic antecedent*)" (Исто, 195). Саберимо инстанце: приповедач, познаник блиског пријатеља, два путника.

Оно што Волас у овој причи ради, јесте евидентно увођење старе дечије игре „глувих телефона" зарад дисквалификације апсолутне објективности наратора. Прича која допире до крајњег приповедача, а то је онај који се обраћа анонимној „господи", неколико је пута испричана и тешко да било ко може да претендује на њену веродостојност. Ово није Воласов изум, и он то је добро знао. Његов допринос поменутој технологији проналазимо на другим странама.

Сведочећи о причи, други наратор, кога ћемо означити са „прислушкивач", упиње се да докаже како је чуо управо оно што је чуо, а не нешто друго: „Овде је хтео да нагласи како је због ужасне буке мотора на том месту током целог лета успео да чује одломак приче (*fragment only*) само зато што је један од поменутих путника који су се дели испред њега изгледа или слабо чуо или на неки начин био спознајно прикраћен (*seemed to be either hard of hearing or cognitively challenged in some way*), пошто је нешто млађи путник – онај који је наводно причао и тумачио (*appeared to be relating and interpreting*) варијанту циклуса или параболу или шта год ми сматрали да је то (*whatever you may adjudge it to be*) – изгледа изговарао (*seemed to articulate*) реченице врло полако и неуобичајено јасно и разветно (*with unusual clarity and distinctness*). Што је, како је рекао када је мало боље размислио, и начин на који не нарочито бистри или осетљиви (*not particularly bright or sensitive*) људи разговарају са странцима, тако да је можда (*perhaps*) старији путник био неко коме енглески није матерњи језик, а у ствари приповедач није био нарочито бистар" (Исто).

Апстраховаћемо прво „тврдим да" као „*ејземџлум*" односно „једино чега могу да се сетим". Овде смо приморани да „тврдим да" означимо и као „тврдимо да" или „још неколико њих тврде да". „Једино чега могу да се сетим" је прича, односно део дужег

разговора који је „прислушкивач“ пропустио да чује у целини: „Одређене кључне појединости контекста (*key contextual details*) остале су нејасне (*obscure*).“ „Тврдим да“ прислушкивача пред нама се показује као недостатно према постојећој целини. Да бисмо знали довољно о целини, неопходни су нам одређени заувек изгубљени контекстуални састојци. „Тврдим да“ прислушкивача никако не може да буде аналогно са „тврдим да“ прислушкиваног путника, оно је друго од њега.

Како да будемо сигурни да смо идентификовали „тврдим друго од“? Метода парафразе може нам поново бити од помоћи. „Прислушкивач“ је „стекао утисак да се то дешава у некој изузетно примитивној области, у некој џунгли или прашуми у Трећем свету, можда у Азији или Јужној Америци“ (Исто, 196). Док „прислушкивач“ отворено „тврди да можда“, што је појаснио *in medias res* ситуацијом у којој се нашао, ми патимо од помањкања услова за позит прислушкиване целине. Та целина може бити само „можда“-позит. Рецимо да целини недостаје само једна реченица и да она гласи: „Пре-причаћу ти једну од прича које ће се наћи у мојој новој књизи, а чија се радња одвија у фикционалној прашуми./Синоћ сам прочитао новински текст о несвакидашњим дешавањима у Централној Америци./Послушај какву сам причу јуче чуо од пријатеља који опсесивно лаже.“ Сваки понуђени контекстуални супституент производи сопствени позит: „тврдим да је фикција“, „тврдим да је новински чланак“, „тврдим да је лаж“. „Можда“-позиција настала из разлога мањкавости целине креира незамислив број комбинаторичких образаца. Овом сазнању ћемо се касније вратити. Тренутно релевантна примедба је да „прислушкивач“ парафразира „друго“ од оног што је прислушкивао.

Речено је: постоји онолико „тврдим да“ једног текста колико он у себе инкорпорира хронолошки уланчаних реченица, и то је неоториво „тврдим да“ сваког засебног записа који није апсолутни плагијат изведен на језику оригинала. Елиминација само једног „тврдим да“ јесте услов „другог“.

О првом слушаоцу, оном који је власник знања о нама недоступној целини, записао је да је „изгледа или слабо чуо или на неки начин био спознајно прикраћен“ (Исто, 195). Прва „тврдим да“ опција јесте ова – „тврдим да је изгледа/можда био или такав или онакав“. Од ње вршимо помак ка – „тврдим да можда није био идеалан слушалац“. Али, „можда“ је, као што смо раније приметили, „јесте“ колико и „није“. Наше прихватање „јесте“ у овом случају, доводи нас у позицију читалаца/слушалаца који нису идеални, јер не бисмо регистровали дискурзивну специфичност да нам није експлицитно дата. „Тврдим да можда“ окренуто према читаоцима најчешће је иронијске природе.³

О слободи: прича је „варијанта циклуса или парабола или шта год ми сматрали да је то“ (Исто). Ни на једном претходећем примеру „тврдим да можда“ није еманирало толико као на овом. „Тврдим да је можда варијанта циклуса/парабола“ имплодира у „тврдим да је можда све“. Тврдња именована бива универзално аплицирана: ако „тврдим да је можда све“, онда „тврдим да је све можда“. Наш концепт је патио од дефицита релативности, док се сада она указује као мегаприсутност, као резултанта деловања „можда“-позита.

³ Читаоци не би требало да се увреде, Волас се сјајно забављао и на сопствени рачун: „Можда приповедач није био нарочито бистар.“

Бавећи се релацијама предикације и истине, Џон Серл запажа: „Ако говорник исказује неку тврдњу у вези неког предмета, он се обавезује на постојање таквог стања ствари у свету у коме је тај предикат истинит о предмету” (Серл 1991: 204). Транспоноват ćemo Серлову тезу из домена прагматике и дати коментар. Шта чини доносилац „можда” тврдње? Да ли се он обавезује на било шта? Да ли он жели да претендује на сазнање света у ком су предикати истинити о предмету?

Док се присећа догађаја са камионом, Воласов приповедач бележи и једно опште начело: „Ето зашто одрасли, па чак и родитељи, умеју ненамерно да буду окрутни: не могу да замисле потпуно одсуство сумње” (Волас 2010: 97). Свако „тврдим да” би требало да буде несумњиво, на тој несумњивости се гради онтолошки ред, а поверење у онтолошки ред је констатована догма. Доносилац „можда” тврдње се пита о релаксацији догматског хоризонта и проналази је у релативности. Ако је релативност призната, призната је и сумња о сваком предикату понаособ: „можда”-позиција се дијалектички поставља према догми, инсистирајући на свом преиспитивачком карактеру.

3. „Тврдим да не знам до краја”

Нисам речии, шеме које се ширудим га ойишем и о којима насшјојим га расшрвљам шревазилазе моје сшособношши.

(Волас 2010: 99)

Да ли можемо да региструјемо добитак по основу губитка? „Кључне појединости контекста остале су нејасне” (Волас 2006: 194), јада се „прислушкивач”, „није било оквирног контекста или деиктичког антецеденса”. (Исто, 195). Направићемо још један заокрет ка Лиотару: „деиктике”, стоји у *Расколу*, „доводе у везу инстанце универзума представљеног реченицом у којој се јављају са неким *акшuellним* просторно-временским почетком који се још назива *ја-овге-сага*. Те деиктике су ознаке реалитета” (Лиотар 1991: 41). Деиктичка празнина јесте продукт својеврсних сметњи на везама о којима Лиотар пише. Ми смо закључили да „можда”-позиција настала из недовршености целине остварује комбинаторички суфицит. Како да допремо до минимума хармоније?

Ево доброг примера: „Деведесет посто сам сигуран да је то био божићни поклон” (Волас 2010: 96), каже некадашњи дечак, љубитељ камиона-играчака. Још једна у низу „можда”-тврдњи, овога пута је процентуално исказана: „тврдим да више јесте него што није”, што је и даље „можда”, додуше незнатније „можда”. Склоност ка некритичком поверењу у већинске показатеље довела би нас до помисли да иза већинског процента стоји позит „тврдим да је то био божићни поклон”. Ова склоност води равно у фантазам који не можемо да оправдамо. Где год постоји могућност релативности, она је принципипјелна.

Погледајмо ствар са друге стране и приклонимо се становишту исказаном у мањем проценту „тврдим да то није био божићни поклон”, односно, „сигуран сам да то није био божићни поклон”. Овакво становиште унутар записа захтева објекат као одговор на питање „шта јесте, ако ово није?” Алтернатива може бити: „Био је то поклон који ми је донео мој отац, трговачки путник, са једног од својих многобројних

путовања." Ово је немогућа алтернатива, када у обзир узмемо Воласов текст, јер нешто касније читамо да је приповедачев отац био универзитетски професор. Алтернатива број два, „Био је то рођендански поклон који ми је поштом послала тетка, а родитељи уручили", не пати од озбиљнијих недоследности, већ чини нешто драстично другачије: врши модификацију онога што смо назвали хронологијом уланчаних реченица. У тој хронологији остварује се „тврдим да" до тада непознате тетке-дародавца, „можда"-тврђња која се налази у оригиналном тексту бива замењена и релативности, бар на том месту, више нема. Импликације по детињство-свет су од немерљивог значаја: родитељи, они који поклањају, јесу и они који накнадно кажњавају, свесно или не. Применом друге алтернативе, поклањачка функција бива демонтирана и приписана особи различитог емотивног разреда и далеко нижег степена присности. Аура великог хришћанског празника, заснованог на митској причи о рођењу након безгрешног зачећа, уступа пред рођењем детета-каснијег приповедача, свеопшта магија радости божићног поклањања престаје да кореспондира са наводном магијом камиона-мешалице.

Алтернативе које долазе након „тврдим да није" нису незнатне, но осведочили смо се да нису бескрајне. Несклад и некохеренција смањују њихов број, лимитирају их и обустављају. „Тврдим да није" захтева истиносни објекат „тврдим да јесте" у изворном, или га бар предвиђа, чиме репресирану мултиплицирање алтернатива.

Поново о слободи: прича је „варијанта циклуса или параболоа или шта год ми сматрали да је то" (Волас 2006: 195). „Можда"-тврђња подигнута на *n*-ти степен потенцира „можда" свега. Воласов приповедач из текста *Све ѿо* своје занимање за религију доводи у везу са гласовима који су му се јављали до тринаесте године.⁴ „Гласови су", наставља он, „били – или су мени тако деловали – потпуно стварне и аутономне појаве, за разлику од гласова код било које од *сѿварних* одраслих особа из мог искуства, с начином говора и нагласком каквим ме ништа у мом дечјем искуству није изложило нити ме припремило на њих, на било који начин да их *измислим* или искомбинујем из спољашњих извора" (Волас 2010: 99, 100). Као дечак, приповедач није био у стању да „докаже" (то аргументе) стварност гласова, што га није претерано узнемиравало. Чак, гласови приповедача-дечака „убеђују" (*assuring*) у неважност сопствене онтологије. „Нисам нимало сумњао" (*had no doubt*), поентира приповедач, „да они и ја живимо у истом свету и да ме они разумеју онако како биолошки родитељи⁵ нису могли" (Исто).

На „тврдим да сам чуо гласове" наменски ћемо додати „шта год сматрали да је то".⁶ „Тврдим да" у запису је „као дете сам редовно чуо гласове/било их је два/сваки особите боје и личности." Наступа прво „можда": „гласови су били или деловали потпуно стварно." Ово „можда" звучи као претежак парадокс: *биѿи* стварно је *биѿи* и *јесѿе*, оно што није стварно то *није*, тачније, то *јесѿе*, али као привиђење – *не*-стварност. Пред нама је дефинитивни пример за „можда" свега, *једно* за себе проналази све алтернативе уцртане између видљивих крајности, то је магнетизам „можда" доминанте који се исцрпљује у начелној недокучивости.

⁴ Да будемо прецизни, „отприлике" (*roughly*) тринаесте године.

⁵ Два пута приповедач описује своје родитеље као *биолошке*, гласови које је чуо чине му се као још један, *алтернативни* пар родитеља.

⁶ *Ми* су, свакако, *сви*.

Апострофирање неважности сопствене онтологије, које приповедач приписује гласовима из детињства, истовремено говори у прилог важности онтолошке релативности. Дечак прихвата релативност, те зато не сумња, родитељи „не могу да замисле одсуство сумње“, зато што живе у „тврдим да“ свету који релативност одриче. Гласови, који су за дечака несумњиви, за њих су изван сваке сумње зато што *нису*: није могуће лоцирати њихово „тврдим да“ без консултовања релативности.

Деиктички губитак из *Још једној њионира* формулисаћемо као: „тврдим да не знам до краја/тврдим да не знам целину/тврдим да не знам све“. „Можда“-позиција („тврдим да је целина *можда*“) јесте постулат недокучивости алтернатива којима се надомешта контекстуално ишчашење. Лиотарове „сметње на везама“ узрокују нове, некада чак и новопронађене везе, од којих касније зависе ре-конструисани контексти. Деиктичка празнина се попуњава из резервоара недокучивих алтернатива. Воласово врхунско достигнуће у причи *Још један њионир* управо је нескривена деконструкција *једности*, релативизација њене онтологије, што доводи до онолико „тврдим да“ приче колико има читалаца/слушалаца; од „прислушкивача“ до свакога од нас.

Да не би дошло до бесмислене забуне понављамо да је релативност општа само у лабораторијским условима и тада најчешће није ништа. Воласови текстови су послужили сврси јер су ближи операционализацији релативности од свега чега смо могли да се сетимо. Аналитички поступак примењен на сваки од тих текстова показао је законитост релативности усклађену са другим законитостима, које тада више нису догматског типа јер су лишене ексклузивитета који смо им, зарад истраживања, лабораторијски приписали. И у запису какав је *Све њо*, постоје чисти позити, што је повољно по сваку интерпретацију, али и вредновање, јер бисмо у супротном били заточени у анахроним представама о херменеутичком и естетичком хаосу који релативност оставља за собом.

„Можда“ свега/„тврдим да не знам до краја“ није ништа друго до отеловљена иницијална тачка креације. „Тврдим да“ као догма затвара језик унутар њега самог, чинећи од питања одговор, те не дозвољава еволутивни продор испред језика, а камоли иза њега. „Тврдим да не знам до краја“ или, ако не желимо да очекујемо превише самосвести, „тврдим да није дато до краја“ захтева алтернативе. Недокучиве алтернативе које долазе од релативности помажу нам да схватимо како нема коначности уопште, уколико је нема у језику којим коначност изражавамо, а од тог сазнања нема много вреднијих.

Воласов некада-дечак сећа се свог оца, некада-дечака. Отац је, читамо, док је био дечак, постављао замке за Зубић вилу и Божић Бату. Очево приче о лову на бајковита бића лоше утичу на дечака-каснијег приповедача, и он евоцира тугу коју је осећао размишљајући о ономе што би његов отац учинио да је успео да улови Зубић вилу. О својим упорним и непрестаним покушајима да разоткрије наводну магију камиона-мешалице, сада одрасли приповедач каже: „Да сам успео да надмудрим магију, био бих скрхан“ (Исто, 97). Тако је и са нашим текстом, његова намера није била да се разрачунава са магијом језика, већ да њену недокучивост противстави свакој репресији и неслободи.

ЛИТЕРАТУРА

- Volas 2004: D. F. Wallace, *Oblivion*, New York, Hachette Book Group
- Волас 2006: Д. Ф. Волас, Још један пионир, у: *Заборав*, Београд, Рад
- Волас 2010: Д. Ф. Волас, Све то, у: *Поља бр. 462*, Нови Сад, Културни центар Новог Сада
- Зебалд 2009: В. Г. Зебалд, *Аусџерлиц*, Београд, Паидеиа
- Квајн 2007: В. О. Квајн, *Онџолошка релативносџи и груџи филозофски оџлеџи*, Сремски Карловци, Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића
- Кле 1998: П. Кле, *Зайиси о умейносџи*, Београд, Есотхериа
- Лиотар 1990: Ж. Ф. Лиотар, Одговор на питање: што је постмодерна?, у: *Посџмодерна џроџу-мачена гјеџи*, Загреб, Аугуст Цесареџ
- Лиотар 1991: Ж. Ф. Лиотар, *Раскол*, Сремски Карловци, Нови Сад, Издавачка књижарница Зорана Стојановића
- Остин 1994: Џ. Л. Остин, *Како деловаџи речима?*, Нови Сад, Матица српска
- Серл 1991: Џ. Серл, *Говорни чиновџи*, Београд, Нолит
- Фаулс 2009: Џ. Фаулс, *Чаробњак*, Београд, АЕД Студио
- Wallace, D. F. All That. *The New Yorker*, 14.12.2009.
http://www.newyorker.com/fiction/features/2009/12/14/091214fi_fiction_wallace